

Sygn. akt: II AKa 147/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 02 czerwca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grażyna Wilk
Sędziowie:	SA Piotr Filipiak (spr.) SO del. Andrzej Ziębiński
Protokolant:	Grzegorz Pawelczyk

przy udziale **Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Katowicach Andrzeja Witkowskiego**

po rozpoznaniu w dniu 02 czerwca 2016 r. sprawy

wnioskodawcy **B. B.**

w przedmiocie zadośćuczynienia

na skutek apelacji pełnomocnika wnioskodawcy oraz pełnomocnika Prezesa Sądu Okręgowego w K. jako organu uprawnionego do reprezentowania Skarbu Państwa

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 25 stycznia 2016 roku, sygn. akt V Ko 29/15

1. utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok;
2. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa

SSO del. Andrzej Ziębiński SSA Grażyna Wilk SSA Piotr Filipiak

II AKa 147/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25.01.2016r., sygn. akt V Ko 29/15, Sąd Okręgowy w Katowicach po rozpoznaniu sprawy z wniosku B. B. o zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od dnia 29 kwietnia 2002 r. do dnia 29 czerwca 2004 r. w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Rejonowego (...) w K. z dnia 6 marca 2014 r., sygn. akt (...), zmienionego wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 lipca 2014 r., sygn. akt (...),

1. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy B. B. kwotę 63.000 złotych tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z niezasadnego wykonywania tymczasowego aresztowania w okresie od 29 kwietnia 2002 r. do 14 marca 2003 r. oraz od 10 sierpnia 2003 r. do 29 czerwca 2004r. ,

2. w pozostałej części wniosek oddalił,

3. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy B. B. kwotę 192 złotych tytułem zwrotu wydatków poniesionych w związku z ustanowieniem w sprawie pełnomocnika,

kosztami postępowania w sprawie obciążył Skarb Państwa.

Apelacje od powyższego wyroku wnieśli pełnomocnik Prezesa Sądu Okręgowego w K. działającego jako organ uprawniony do reprezentowania Skarbu Państwa oraz pełnomocnik wnioskodawcy B. B..

Pełnomocnik Prezesa Sądu Okręgowego w K. zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść wnioskodawcy B. B., zarzucając mu:

1. obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 67 2 kpc w zw. z art. 554 § 3 kpk, poprzez nie oznaczenie statio fisci Skarbu Państwa,

2. obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 552a kpk w zw. z art. 445 i 448 kc, poprzez przyznanie zadośćuczynienia w wysokości, która jest nieadekwatna do rzeczywiście doznanej przez wnioskodawcę krzywdy,

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku i mający wpływ na jego treść, poprzez nieuwzględnienie faktu, iż tymczasowe aresztowanie w okresie od 29.04.2002r. do 26.11.2002r. zostało zrekompensowane odbywaniem w tym czasie kary pozbawienia wolności w sprawie Sądu Okręgowego w K., sygn. akt (...) i miało charakter nakładczy,

4. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku i mający wpływ na jego treść, poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, że zasądzona na rzecz wnioskodawcy kwota 67.000 złotych zadośćuczynienia jest odpowiednia, albowiem uwzględnia okres stosowania względem niego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, warunki w jakich przebywał, doznaną krzywdę i jego następstwa, podczas gdy Wnioskodawca nie wykazał aby warunki, w których przebywał były nieodpowiednie, stopień naruszenia określonych dóbr osobistych był tak dolegliwy i daleko idący w sferze osobistej oraz by było to skutkiem jedynie tymczasowego aresztowania stosowanego w okresie od 29.04.2002r. do 29.06.2004r., w konsekwencji czego zasądzone zadośćuczynienie jest zbyt wysokie w kontekście stopnia doznanych krzywd.

Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie wniosku w zakresie zgłoszonych roszczeń.

Pełnomocnik wnioskodawcy B. B. zaskarżył wyrok w części oddalającej wniosek co do żądania zasądzenia dalszego zadośćuczynienia ponad kwotę 63.000 złotych przyznaną na rzecz wnioskodawcy, zarzucając mu:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, a to przepisu art. 445 § 1 i § 2 kc w zw. z art. 552 § 1 i § 4 kpk poprzez niewłaściwe ustalenie przez Sąd I instancji kwoty zadośćuczynienia oraz dokonane wadliwej oceny, że zadośćuczynienie w kwocie 63.000 złotych w pełni kompensuje krzywdę wnioskodawcy wyrządzoną niewątpliwie niesłusznym tymczasowym aresztowaniem, podczas gdy prawidłowo ustalone przez Sąd Okręgowy w Katowicach okoliczności zastosowania i wykonywania środka zapobiegawczego wobec B. B. uzasadniały przyznanie zadośćuczynienia w wysokości żądanej przez wnioskodawcę, albowiem zadośćuczynienie winno być odpowiednie, zaś w świetle materiału dowodowego zasądzona kwota jawi się jako symboliczna, szczególnie w kontekście niewadliwych ustaleń Sądu I instancji, że pobyt w areszcie stanowił dla wnioskodawcy ogromne obciążenie psychiczne wynikłe z cierpień psychicznych i fizycznych związanych z pobytem w odosobnieniu,

2. obrazę przepisów prawa materialnego, a to przepisu art. 445 § 1 i § 2 kc w zw. z art. 552 § 1 i § 4 kpk poprzez zasądzenie przez Sąd I instancji zadośćuczynienia w wysokości symbolicznej, co spowodowane było

nieuwzględnieniem wszystkich skutków zastosowania długotrwałego tymczasowego aresztowania względem B. B., w szczególności negatywnej zmiany usposobienia wnioskodawcy, który – ze względu na wielokrotnie przedłużany okres stosowania środka izolacyjnego – po opuszczeniu aresztu śledczego stał się osobą pesymistycznie nastawioną do życia, czego skutki utrzymują się do chwili obecnej,

3. naruszenie konstytucyjnej zasady przyznawania należnej rekompensaty, a to przepisu art. 77 ust. 1 oraz art. 41 ust. 5 Konstytucji RP ponieważ kwota zadośćuczynienia jest rażąco niska biorąc pod uwagę okoliczności niniejszej sprawy, w szczególności rozmiar krzywdy doznanej przez wnioskodawcę.

Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy od Skarbu Państwa dalszej kwoty tytułem zadośćuczynienia ponad zasądzoną zaskarżonym wyrokiem, a zatem kwoty 137.000 złotych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Zarówno apelacja pełnomocnika Prezesa Sądu Okręgowego w K., jak i apelacja pełnomocnika wnioskodawcy B. B., nie zasługują na uwzględnienie.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do apelacji pełnomocnika Prezesa Sądu Okręgowego w K., stwierdzić należy co następuje.

Jako chybione ocenić trzeba zarzuty podniesione w punktach 2 i 4.

Dla wykładni pojęcia „zadośćuczynienie”, o jakim mowa w art. 552 kpk, niewątpliwie miarodajne są przepisy prawa cywilnego materialnego, w tym zwłaszcza art. 445 § 2 kc, z którego wynika, że zadośćuczynienie winno być odpowiednie, niemniej zgodnie z utrwalonym orzecznictwem powszechnie przyjmuje się, że „odpowiedniość” zadośćuczynienia, oceniana przez pryzmat konkretnych okoliczności mających miejsce w danej sprawie, oznacza, że zadośćuczynienie przyznane w określonej wysokości winno z jednej strony „czynić zadość” poczuciu krzywdy, a przez to przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną, z drugiej natomiast strony jego wysokość winna być ustalana stosownie do realiów społecznych, w granicach odpowiadających przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa, albowiem nie może ono stanowić sposobu nadmiernego wzbogacenia się (zob. m.in. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 15.10.2015r., II AKA 249/15, Lex nr 1927503; wyrok SA w Warszawie z dnia 11.09.2015r., II AKA 238/15, Lex nr 1843272). Jednocześnie w orzecznictwie podkreśla się, że o rażącym naruszeniu zasad ustalania „odpowiedniego” zadośćuczynienia mogłoby świadczyć przyznanie zadośćuczynienia wręcz symbolicznego, zamiast stanowiącego rekompensatę doznanej krzywdy, bądź kwoty znacznie wygórowanej, prowadzącej do niestosownego wzbogacenia się tą drogą, natomiast nie można przyjąć, by doszło do rażącej obrazy prawa cywilnego materialnego wówczas, gdy strona prezentuje tylko odmienną ocenę przesłanek rzutuujących na wysokość przyznanego zadośćuczynienia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 04.02.2015r., V KK 332/14, Prok. i Pr. – wkł. 2015/5/31).

Mając powyższe w polu widzenia zaznaczyć trzeba, że Sąd Okręgowy przyznając zadośćuczynienie B. B. w sposób prawidłowy uwzględnił okoliczności mające wpływ na jego wysokość. Mianowicie wziął po uwagę długość okresu czasu, na przestrzeni którego stosowane wobec wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie było niezasadne, warunki, w jakich było ono wykonywane, w tym uciążliwości związane z przeludnieniem celi oraz uwarunkowaniami higienicznymi, które wnioskodawca zmuszony był znosić, jak również okoliczności związane z ograniczeniami w zakresie możliwości kontaktowania się z osobami najbliższymi. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że nie odpowiada rzeczywistości stanowi rzeczy twierdzenie apelującego, iż wnioskodawca nie przedstawił żadnych dowodów na potwierdzenie okoliczności w postaci przeludnienia celi, panujących w niej warunków sanitarnych, czy też pozostałych warunków higienicznych, w jakich tymczasowe aresztowanie było wykonywane. Na okoliczności te wnioskodawca powołał się bowiem w złożonych zeznaniach, którym Sąd Okręgowy dał wiarę, będąc do tego uprawniony, zwłaszcza w sytuacji, gdy strona przeciwna nie przedstawiła dowodów je podważających. Podkreślenia wymaga, że dowodu takiego nie stanowi bynajmniej wskazane w apelacji pismo Dyrektora Aresztu Śledczego w M., albowiem nie zakwestionowano

w nim okoliczności w postaci przeludnienia cel, a jedynie wskazano, że z uwagi na brak odpowiedniej dokumentacji brak jest możliwości podania dokładnych danych w tej materii.

Mając natomiast w polu widzenia dalszą argumentację apelującego, odwołującą się do wskazanego aspektu, stwierdzić trzeba, że skoro wskazanych dolegliwości wnioskodawca z racji niezasadnego stosowania tymczasowego aresztowania nie powinien był ponieść, to Sąd Okręgowy, wbrew stanowisku prezentowanemu przez apelującego, w uzasadniony sposób przyjął, że winny one zostać uwzględnione przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia, albowiem niewątpliwie wzmagały one poczucie krzywdy. Jednocześnie zaznaczyć trzeba, że uciążliwościom tym Sąd Okręgowy nie przydał bynajmniej nadmiernego znaczenia, lecz uwzględnił je w należyty sposób. Zauważyć także trzeba, że okoliczności w postaci sukcesywnego pogarszania się nastroju wnioskodawcy oraz narastającego poczucia lęku, Sąd Okręgowy słusznie potraktował jako elementy związane z długością okresu izolowania, albowiem ten w miarę rozciągania się w czasie w naturalny sposób wzmaga poczucie krzywdy. Stąd za chybną uznać także trzeba argumentację apelującego odwołującą się do tych aspektów przeżyć wnioskodawcy. Podkreślenia wymaga przy tym, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem (zob. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 15.10.2015r., II AKa 249/15, Lex nr 1927503; wyrok SA w Katowicach z dnia 27.02.2015r., II AKa 516/14, Lex nr 1668601; wyrok SA w Katowicach z dnia 29.01.2015r., II AKa 491/14, Lex nr 1651873) jednym z elementów mających najbardziej doniosły wpływ na wysokość zadośćuczynienia jest długość okresu niesłusznej izolacji, albowiem w naturalny sposób krzywda wzrasta w miarę przedłużania się czasu niesłusznego pozbawienia wolności, ten zaś w przypadku B. B. był znaczny, albowiem (po odliczeniu okresu tymczasowego aresztowania zaliczonego na poczet kary grzywny) wyniósł 1 rok i 9 miesięcy.

Stąd też oba omawiane zarzuty ocenić trzeba jako bezzasadne. Sąd Okręgowy poczynił bowiem w sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne, natomiast raz jeszcze podkreślić trzeba, że nie można przyjąć, by doszło do rażącej obrazę prawa cywilnego materialnego wówczas, gdy strona prezentuje tylko odmienną ocenę przesłanek rzutujących na wysokość przyznanego zadośćuczynienia.

Na uwzględnienie nie zasługuje także zarzut podniesiony w punkcie 3 apelacji. Nie można bowiem zasadnie twierdzić, że „tymczasowe aresztowanie (wnioskodawcy) w okresie od 29.04.2002r. do 26.11.2002r. zostało zrekompensowane odbywaniem w tym czasie kary pozbawienia wolności w sprawie Sądu Okręgowego w K. o sygnaturze akt (...)”. Wykonywanie tymczasowego aresztowania odznacza się bowiem zdecydowanie bardziej restrykcyjnymi rygorami niż wykonywanie kary pozbawienia wolności. Dotyczy to zwłaszcza ograniczeń w zakresie możliwości kontaktowania się z osobami najbliższymi, które – tak jak miało to miejsce w przypadku B. B. – zwiększają poczucie krzywdy. Stąd podzielić należy stanowisko wyrażone przez tut. Sąd w wyroku z dnia 21.05.2015r., sygn. akt II AKa 120/15 (Lex nr 1809490), zgodnie z którym zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie należy się także wtedy, gdy aresztowanie było wykonywane równoległe z odbywaniem kary pozbawienia wolności

Reasumując stwierdzić trzeba, że wbrew podniesionym zarzutom, zadośćuczynienie przyznane wnioskodawcy w wysokości ustalonej w zaskarżonym wyroku jest odpowiednie, albowiem z jednej strony spełnia swoją funkcję kompensacyjną, stanowiąc dla wnioskodawcy odczuwalną wartość ekonomiczną możliwie adekwatnie rekompensującą doznaną krzywdę, z drugiej natomiast strony, ferowane z uwzględnieniem realiów społecznych, nie prowadzi do nieuzasadnionego wzbogacenia się wnioskodawcy tą drogą.

Ustosunkowując się natomiast do zarzutu podniesionego w punkcie 1 apelacji zauważyć trzeba, że apelujący de facto nie tyle kwestionuje brak oznaczenia statio fisci Skarbu Państwa, co podnosi, że nastąpiło to w nieprawidłowy sposób. Mając natomiast w polu widzenia argumentację powołaną przez apelującego w uzasadnieniu prezentowanego stanowiska stwierdzić należy, że jakkolwiek w postępowaniu przeciwko wnioskodawcy tymczasowe aresztowanie było stosowane i przedłużane przez Sąd Rejonowy (...) w K., to jednak decyzje w tym przedmiocie były kilkukrotnie utrzymywane w mocy przez Sąd Okręgowy w K., a zatem nie odpowiada rzeczywistości stanowi rzeczy twierdzenie apelującego, że „dochodzone roszczenie nie wiąże się z działaniami podejmowanymi przez Sąd Okręgowy w K.”. Stąd podniesiony zarzut uznać trzeba za chybną.

Ponieważ pełnomocnik wnioskodawcy B. B. nie złożył wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku wydanego przez Sąd Apelacyjny, wystarczające jest poprzestanie na stwierdzeniu, że również zarzuty podniesione w apelacji pełnomocnika wnioskodawcy nie zasługują na uwzględnienie. Warto jedynie zaznaczyć, że w wywiezionej apelacji pełnomocnik nie kwestionował prawidłowości ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd I instancji, a jedynie podnosił, że okoliczności mające wpływ na wysokość zadośćuczynienia nie zostały przez Sąd Okręgowy uwzględnione w sposób należyty, które to stanowisko w świetle okoliczności naprowadzonych wyżej uznać trzeba za chybione. Uwzględnienie natomiast żądania pełnomocnika wnioskodawcy powodowałoby, iż tak zasądzone zadośćuczynienie nie tylko zdecydowanie wykraczałoby poza swoją funkcję kompensacyjną, ale co więcej prowadziłoby do niestosownego wzbogacenia się tą drogą wnioskodawcy B. B..

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku.

SSA Piotr Filipiak SSA Grażyna Wilk SSO (del.) Andrzej Ziębiński